

Vemt negribas

Nacionālā teātra izrāde *Karalis Ibī un citi monstri* –
teatrāla spēle par vērtību krīzi

MULSINOŠI – tas ir visbiežāk lietotais publikas vārds, runājot par ukraiņu režisoru Vladislava Troicka Latvijas Nacionālajā teātrī iestudēto *Karalis Ibī un citi monstri*. Jā, iestudējums ir pretrunīgs – ļoti labi izdomāts, taču ne tik veiksmīgi īstenots. Turklāt skatītājam ir jābūt iepriekš sagatavotam.

Karalis Ibī un citi monstri ir kompozīcija, kurā franču simbolisma dramaturga Alfrēda Žarī (1873–1907) luga *Karalis Ibī* veido tikai vienu no piecām ainām, pārējo autorību dala Troickis un dramaturģe Elza Marta Ruža. Tomēr, lai saprastu, kā izrāde funkcionē, ir jāsāk ar Žarī.

Viņu jūs neatradīsiet skolu programmās, tomēr nav arī gudri rīkoties, kā to dara Gundars Grasbergs, kurš intermēdijā starp ainām publikai saka – par lugu aktieri nebija dzirdējuši. Tas nozīmē atzities, ka neko nezini par modernismu, postmodernismu un laikmetīgo mākslu, jo *Ibī* 20. gadsimta teātrī aizsāk gluži vai visu. Futūrisms, dadaisms, absurds, sirreālisms, un padomājiet, kas no šiem virzieniem rodas. Ne velti ietekmīgāko digitālo avangarda mākslas repozitāriju internetā dēvē *Ibī* vārdā – tas ir *UbuWeb*, un mēs visi tajā dzīvojam.

Žarī darbi savukārt balstās virknē nozīmīgu Eiropas kultūras tradi-

Recenzijas
autore –
Zane Radzobe,
žurnāla *Ir*
teātra kritiķe

Režisors pretendē uz intelektuāli piesātinātu darbu

ciju. Stāsts par Ibī tēvu, kurš, sievas sakūdiņš, uzurpē valsti varu, kļūstot par tirānu, kariķētā veidā pārstrādā Šekspīra lielo traģēdiju arhetipus, izmanto karnevāliskumu kā principu un atsaucas uz ģinjolu (*guignol*), Francijā izplatītu (lidzīgas tradīcijas atradīsiet daudzviet Centrāleiropā) tautas leļļu teātri, kas spēlējas ar sociālpolitisku kritiku, piparotu valodu, tabu tēmām.

Domāju, no īsā ieskata jau sapratāt, ka Troickis pretendē uz intelektuāli piesātinātu darbu. Arī asu, šokējošu, izklaidējošu. Daļēji tas izdodas, bet pie tā, ka kopējais iespaids par iestudējumu tomēr saistās ar vārdiem «gari un garlaicīgi», vaina jāuzņemam ne viņam vien.

Recenzijā visam nepietiks vietas, tāpēc tikai atzīmēšu, ka estētis-

kās sistēmas Troickis pārvalda lieliski, un pievērsīšu jūsu uzmanību tam, ka šķietama elementu nesaskaņotība var būt (un šoreiz ir) mērķtiecīga stratēģija, nevis defekts. Režisoru labi ir sapratušas arī scenogrāfe Marija Ulmane, kostīmu māksliniece Annemarija Ščegoļeva un horeogrāfe Lilija Lipora. Bet to nevar teikt par dramaturģi Elzu Martu Ružu. Vismaz man šķiet, ka par viņu, jo dalītas autorības apstākļos, protams, ne vienmēr var pateikt, kurš ko darījis.

Problēma ir tēmas risinājumā. Troicki no visa, kas *Ibī* ieslēpts, interesējusi varas un kara tēma, un tā caurvij iestudējumu. Gandrīz divas stundas garā izrāde (viens cēliens) sākas ar absurda estētiskā veidotu līdzību par varas mehānismiem, faktiski laikmetīgu parafrāzi par Žarī lugu. Otrajā ainā režisors sarīko teatrālas dzīres – uzved *Karali Ibī* kā operu.

Izrādē izcili ir strādājis komponists Aleksandrs Tomass Matjussons, kura muzikālās ironijas gaismā lugā izgaismojas arī gluži brehtiski elementi. Tā ir spoža Troicka doma – aizstāt Latvijas publikai nepazīstamo ģinjola kodu ar episkā teātra alūzijām. Iepriecina arī aktieru ansamblis – Marija Bērziņa, Daiga Gaismiņa, Elza Rūta Jordāne, Aleksandrs Bricis, Artis Drozdovs, Gundars Grasbergs, Edgars Lipors, Mārcis Maņjakovs, Rūdolfs Sprukulis –, kuri Nacionālajam teāt-

● ● ● ●
**KARALIS IBĪ UN
CITI MONSTRI**
Nacionālā teātra
Lielajā zālē.
Nākamā izrāde
9. novembrī.
12–40 €.

IR IESAKA

12. – 13. JŪNIJS

FESTIVĀLS. ECOSYSTEMIC MEŽAPARKA LIELAJĀ ESTRĀDĒ

Jaunais alternatīvās kultūras un mākslas festivāls piedāvā programmu, kurā būs 18 mūziķu un muzikālo apvienību uzstāšanās, laikmetīgās izrādes un performances, radošās aktivitātes. Uz skatuves kāps gan starptautiski pazīstami mākslinieki – *The 3rd and the Mortal* (Norvēģija) un *Mars Red Sky* (Francija), gan pašmāju grupas *Juuk*, *Bel Tempo*, *Dzelzs vilks* un citi. Biļetes cena 40 €.
Bilesuparadize.lv

13. JŪNIJS

KONCERTS. LNSO SEZONAS NOSLĒGUMA KONCERTS DZINTARU KONCERTZĀLĒ

Nacionālais simfoniskais orķestris pabeidz 99. sezonu, un vēl pēdējo reizi orķestra mākslinieciskā vadītāja un galvenā diriģenta lomā uz skatuves kāps Tarmo Peltokoski. Programmā Pētera Vaska skaņdarbs *Vox amoris* jeb *Mīlestības balss* un Gustava Mālera Sestā simfonija. Soliste – vijolniece Vineta Sareika (attēlā). Biļetes cena 15–60 €.
Bilesuparadize.lv

Režisoru labi ir sapratušas arī scenogrāfe Marija Ulmane, kostīmu māksliniece Annemarija Ščegoļeva un horeogrāfe Lilija Līpora

rim svešādo estētiku iemieso tehniski nevainojami un ar artistisku sajūsmu. Tad nāk kritiens.

Skanot Ibī tēva kļiedzienam: «mums vajadzīgs karš», Troickis pievēršas kara iemesliem – demokrātijas un vērtību krīzei, medijiem, politikai. Par pamatu te ņemtas konkrētas atsaucis no Latvijas, piemēram, šova *Caur ērkšķiem uz...* un priekšvēlēšanu cīņām. Bet! Tas, ko izrādē apmēram stundu rāda, ir tik remde-

ni un vienkāršoti, ka tur pat mirkļuzņēmums, kur nu vēl kritika, nesanāk! Es vainoju dramaturģi Ružu, jo Troickim kā viesrežisoram jau nevar būt zināšanu par Latvijas mediju un politikas specifiku. Bet varbūt problēma ir dziļāka. Nacionālais teātris prasmi kritizēt eliti ar tik labsirdīgu smaidu, lai vēlāk banketā nav neērti kopā sadzert šampanieti, ir izkopenis kā mākslu. Bet šoreiz smaidis neder: Žari prasa un, domāju, arī Troickis

grib, asinis un «iekšas», un tādu šoku, lai riebums un šausmas liktu, atļaušos nevietā citēt Māru Zālīti, čusku vienreiz izveikt.

Izrādes beigas ir skaistas – sāpīgas un poētiskas, un cerību rosinošas. Taču Grasberga konferansjē starpainu jokos izskanējušās bažas, vai publika tās sagaidīs, nav nevietā: ļoti vājā izrādes vidus daļa sev līdzī parauj arī spožo sākumu un beigas. ●

13. JŪNIJS –
14. SEPTEMBRIS

IZSTĀDE. KĀ TAS IR MĀKSLAS CENTRĀ ZUZEUM

Pazīstamā austriešu tēlnieka Ervina Vurma (*Erwin Wurm*, 1954) pirmā personālizstāde Latvijā. Vurms ir atzīts par vienu no pēdējo gadu desmitu ietekmīgākajiem tēlniekiem Eiropā. Izstāde apkopo dažādos daiļrades periodos tapušus darbus, paverot ieskatu mākslinieka savdabīgajā stilā, kurā savijas figurālisms, filozofija un absurds. Zuzeum.com

18. JŪNIJS

KONCERTIZRĀDE. NAKTS VĒSTULES DEJOTĀJAI RĪGAS CIRKĀ

Baleta māksliniece Elza Leimane būs noslēpumaina dejotāja, kurai tiks sūtītas skaniskas vēstules, un viņa uz tām atbildēs ar kustību. Izrādē piedalās Radio koris, komponists un ģitārists Matiss Čudars, kurš speciāli izrādei radījis jaundarbu, sitaminstrumentālists Ivars Arutjunjans, trompetists Arve Henriksens un kontrabasists Anderss Jormins. 25 €. Bilesuparadize.lv